

and work normally, which leads to its lack of autonomy. The peculiarities of the mental development of the personality of the orphaned child are considered, which are brought up in the conditions of guardianship institutions. The statistical data on the number of orphans and children deprived of parental care in the Lviv region of Ukraine are indicated. It is established that each year their number increases, which negatively affects the mental development of such children. The bases of preventive work with orphaned children and their environment are analyzed. It is established that the preventive work contains 3 components: primary (general enlightenment), secondary (working with children and their families) and tertiary prevention (working with affected children). The author came to the conclusion that the factors that determine the child's mental development in difficult circumstances of life are reduced to the impact of the environment where the orphans are raised, as well as the shortcomings in the organization of pedagogical processes in guardianship institutions and the like. Children get in children's homes, foster families affected by difficult life circumstances and, therefore, it affects the mental development of the child. Factors that determine the mental development of children in difficult circumstances of life, reduced to anatomical and physiological disorders of the central nervous system (heredity, alcoholism, drug addiction, etc.); the impact of environment where the child is brought up orphan; shortcomings in the organization of educational process in institutions of care.

Key words: mental development, difficult life circumstances, orphan hood, a child, society.

Стаття надійшла 23 травня 2017 р.

УДК 159.321

М. П. Козирєв

ПСИХОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ

Розкрито поняття, концептуальні підходи, психологічні особливості, форми вияву, психолого-політичні чинники індивідуального сприйняття політичної влади. Проаналізовано психологію відносин «панування-підпорядкування» як сутність політичної влади, класифікацію її джерел, психологію мотивів і дій політичної влади, психологічні ресурси влади, мотиви досягнення влади тощо. Розглянуто, як у психології політичної влади враховують її основні форми вияву: силу, переконування або переконання, повноваження, примус, маніпуляцію, авторитет тощо.

Ключові слова: політична влада, владні відносини, психологічні особливості і форми вияву, психологія мотивів і дій.

Постановка проблеми. Політична влада охоплює своїм впливом усі рівні й виміри функціонування та суспільства загалом, і кож-

ного індивіда зокрема, причому від неї залежать і сьогоднішня, і майбутня. До того ж, політична влада є тією цариною, яка найсуттєвіше торкається такої суб'єктивно-психологічної сфери, як відносини володарювання-підпорядкування, психології політичного лідерства, мотивація влади тощо. Адже феномен владарювання (зокрема політичного та державного) може розглядатись і як мета соціально значущої діяльності особистості, і як засіб досягнення нею цілей такої діяльності. Отож, аналіз політичної влади є неможливим без з'ясування її психологічної складової.

Стан дослідження. Проблематика дослідження політичної влади є давньою, проте наукове її усвідомлення відбулося в останні десятиліття і відобразилось і в розвитку сучасної психологічної, політичної, соціологічної, юридичної та інших наук, і в прагненні до задоволення актуальних потреб суспільства щодо якісного підвищення ролі суб'єктивного, а саме психологічного чинника політичної влади, його реалізації у різних сферах суспільно-політичного життя.

Висвітлення проблематики влади відображено у працях, із огляду на її різні виміри: філософських (К. Гаджієв, і Кравченко), класових (К. Маркс, Ф. Енгельс), психологічних (А. Адлер, К. Юнг), соціологічних (М. Вебер, П. Сайман), гуманістичних (С. Алексєєв, Л. Демідова), загальнополітичних (С. Гелей, М. Гетьманчук, В. Журавський) та ін.

Різні аспекти психології політичної влади з позицій сучасної науки відобразились у працях, присвячених: психологічній природі власних відносин (С. Бульбенюк, Г. Бірюкова), психологічним концепціям влади (С. Каверін, В. Ледаєв), мотивам політичної діяльності (М. Льїн, Ю. Ірхін), інтеракційній психології влади (В. Васютинський, А. Ручка), психології політичного лобізму (А. Любімов, М. Недюха), психології політичної діяльності (М. Головатий, М. Пірен), психології політичної опозиції (О. Кукуруза, М. Михальченко), психологічним аспектам латентності політичної влади (В. Курілл, С. Куришко), психологічним аспектам легітимності політичної влади (М. Юрій, В. Павлюк) тощо.

Водночас недостатньо досліджені психологічні особливості політичної влади та форми її вияву, психологія індивідуального сприйняття влади, психологічних ресурсів влади тощо. Тому соціальна, політико-психологічна значущість визначеної проблеми та її недостатнє вивчення зумовили **мету** статті, яка полягає у теоретичному аналізі психологічних складових політичної влади.

Виклад основних положень. Загалом розуміння влада – це здатність підкоряти своїй волі когось, право і можливість управляти та розпоряджатися діями інших людей, впливати на їх поведінку,

домагатися від них виконання певних рішень і наказів за допомогою авторитету, волі, закону, примусу і сили.

Є декілька напрямів наукової думки, що представляють різні методологічні підходи до вивчення влади, її сутності, природи тощо. Основні з них [1, с. 156]: телеологічний, що характеризує владу як стійку здатність досягнення поставлених цілей, одержання зазначених результатів за допомогою інших людей; біхевіористський, що розглядає владу як особливий тип поведінки, при якому одні люди керують, а інші – підкоряються, цей підхід індивідуалізує розуміння влади, зводячи його до взаємодії реальних особистостей; інструменталістський, що трактує владу як можливість використання певних засобів впливу, зокрема насильства; структурно-функціоналістський, що розглядає владу як властивість соціальної організації, як спосіб самоорганізації людської спільності, заснований на доцільності поділу функцій управління й виконання; реляціоністський, що розглядає владу як взаємодію індивідів, коли один індивід змінює поведінку іншого. Крім зазначених, є й інші підходи до проникнення в сутність влади.

Поняття «політична влада» означає «здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на політичну діяльність і політичну поведінку людей та їх об'єднань за допомогою будь-яких засобів – волі, авторитету, права, насильства; центральні, організаційні й регулятивні засади політики» [2, с. 143].

До психологічних особливостей політичної влади відноситься: здатність і готовність суб'єкта влади виявити свою політичну волю; верховенство влади, обов'язковість виконання її рішень; охоплення владною дією всього політичного простору; наявність політичних структур, через які суб'єкт влади поводить політичну діяльність; осмислення політичного інтересу й політичних потреб; моноцентричність влади (наявність єдиного центру ухвалених рішень); володіння і використання комплексу необхідних ресурсів [3, с. 182].

У дослідженнях психології політичної влади важливо враховувати її основні форми вияву [4, с. 77–78]:

- сила, застосування сили або загроза її застосування здавна були найпоширенішими засадами функціонування влади;

- переконування або переконання, як форма влади ґрунтується на принципі висування певних ідей, які створюють своєрідну психологічну залежність для здійснення маніпуляцій суспільною свідомістю і громадською думкою;

- повноваження як можливість і права влади командувати, віддавати накази, а обов'язок підвладних об'єктів коритися керівним указівкам;

– примус, який ґрунтується на контролі над людьми за допомогою погроз (відвертих або невисловлених, але таких, що сприймаються у цій якості громадянами);

– маніпуляція, яка здійснюється і забезпечується без погроз, використовуючи ресурси інформації, ідей, символів, міфів, політичного впливу;

– авторитет пов'язаний з легітимністю влади. Є зосередженням (локусом) влади, з одного боку та феноменом, що означає самопородження влади, з іншого. Авторитет є приналежністю, властивістю, характеристикою політичних владних суб'єктів або центрів влади.

Можна виділити такі політико-психологічні чинники, що впливають на індивідуальне сприйняття політичної влади [5, с. 137–138].

По-перше, це політична система та її характер, адже тип тієї чи іншої політичної системи зумовлює формування типових уявлень, стереотипів про владу, її суб'єктів і носіїв. Так, для «чистого» тоталітарного режиму властиві такі соціопсихологічні характеристики сприйняття влади громадянами, як любов або ненависть.

Демократична влада, своєю чергою, ґрунтується зазвичай на раціональних мотивах (типологія легітимності влади М. Вебера: харизматична влада – тоталітарний режим, раціонально-легальна влада – демократія).

По-друге, це комунікативні чинники, пов'язані з персональними характеристиками суб'єктів і носіїв влади – образ влади сприймається людьми через оцінку індивідуальних властивостей і рис представників влади. Тому дослідники пропонують розглядати політичну комунікацію як чинник сприйняття влади з погляду розгляду владних образів, які інтегрують інші ціннісні змісти в комунікативних процесах.

Третя група – це ситуативні чинники сприйняття й оцінки влади – вони є різними за умов політичної стабільності і системної кризи. Політична ситуація визначається розстановкою і взаємодією політичних сил, вона є невід'ємною складовою політичного процесу.

Четверта група чинників – соціальні й психологічні характеристики суб'єктів, які сприймають владу. Аналізуючи зазначені характеристики, можна стверджувати, що саме від типу особистості залежить й образ влади, який формується у неї.

З погляду політичної психології, політико-владні відносини можна визначити як взаємодію мотивацій суб'єкта й об'єкта влади. Тоді психологічним механізмом провадження влади є різноманітний вплив на мотиви підвладних, стимулювання у них наявних спонукань або, навпаки, перешкоджання їхньому вияву.

Відносини «панування-підпорядкування» як сутність політичної влади володіють певними можливостями впливу на поведінку людей, а саме [6, с. 25–26]:

– її вмінням змусити людей відповідно поводитися, діяти стосовно інтересів і цілей пануючого суб'єкта. Так, правлячий політичний клас, через свої партії, які постійно змінюються на вершині піраміди влади, контролює державні інститути і з їх допомогою спонукає громадян дотримуватися вироблених ним законів і правил, спрямовуючи їх зусилля та активність насамперед на досягнення цілей пануючої верхівки. В разі цього латентними можуть бути цілі (зокрема такі, що абсолютно не відповідають інтересам народу), механізм контролю держави істинними її господарями ховається за поперемінною зміною «рульових», а закони і правила в завуальованій формі приховують волю насамперед можновладців;

– її можливостями запобігати і нейтралізувати небажану політичну активність. Так, правлячі партії, залучаючи законодавчі й інші ресурси, можуть, окрім заборони на діяльність екстремістських організацій, ускладнити діяльність опозиційних партій, придушити політичних супротивників за допомогою цензури і заборон, а деліцензуванням – обмежити свободу слова, поширення невігідної інформації, обговорення небажаних тем у ЗМІ. Істинне підґрунтя цих дій, зазвичай, приховується;

– її здатністю зберігати панування певних сил за відсутності видимого зв'язку пануючих і підлеглих. Такий дистанційний вплив і спонування до дії може, наприклад, чинити харизма лідера, що перебуває в місці позбавлення волі, або померлого/загиблого. Прихований вплив влади реалізується також через маніпулювання суспільною думкою чи залучення громадян до участі в ініційованих правлячими колами політичних кампаніях, референдумах й інших, істинний смисл і мета яких для учасників залишаються прихованими.

Політична влада має відповідні джерела. У психологічній літературі найрозповсюдженіша є така класифікація джерел влади [7, с. 734–744]:

– влада винагороди – визначається задоволеністю суб'єкта влади поведінкою і діяльністю об'єкта влади через відповідну винагороду, позитивне закріплення його дій. Влада винагороди в політиці є одним із найефективніших в управлінні поведінкою людини;

– влада примусу обумовлена тим, що порушення об'єктом владного впливу встановлених правил, норм, мотивації діяльності, що не відповідає владній волі, спричинює різні санкції. В основі цього джерела влади є страх. Заразом страх обмежує ініціативу,

творчість, може привести до згортання або уникнення відповідної діяльності;

– влада еталону, ґрунтується на ідентифікації об'єкта з суб'єктом і бажанні об'єкта бути подібним на суб'єкт влади та відповідати йому за різними параметрами та характеристиками (особистісними та психологічними, професійними і моральними й ін.);

– експертна влада, що ґрунтується на переконанні об'єкта у важливості знань суб'єкта влади для здійснення певних цілей. Це психологічне джерело влади реалізується суб'єктом владного впливу через демонстрацію власних досягнень, здібностей, спеціальних знань й ін.;

– влада інформаційна, володіння необхідною і важливою інформацією, уміння використовувати її щодо об'єкта влади, дає змогу суб'єкту ухвалювати оптимальні рішення та здійснювати владні повноваження. Координація інформаційних потоків і контроль за інформаційною мережею роблять людину владною;

– нормативна влада (переконаність у праві на здійснення влади). Суб'єкт влади має право контролювати дотримання певних правил поведінки і в разі необхідності наполягати на них. Знаходження в ієрархії владних відносин передбачає обов'язкове підпорядкування встановленим правилам і нормам об'єкта влади;

– влада зв'язків, що ґрунтується на здатності особи впливати на інших людей через її відносини з впливовими особами. В разі цього йдеться не про реальні зв'язки, а лише про віру в реальність їх існування у тих, на кого здійснюється вплив. Нерідко окремі особи, які хочуть такої влади, звертаються до створення легенд і чуток про себе.

Важливою категорією політичної психології є поняття мотиву влади. Мотив влади – це психологічна потреба, що визначає прагнення до влади. Мотив влади зводиться до потреби в домінуванні, впливі, відчутті власної переваги. Як найважливіше джерело мотивації до влади виділяють її інструментальну функцію тобто владу як засіб. За допомогою влади полегшується досягнення безпеки (у різних виявах – від можливості використовувати силу для впливу на інші до депутатської недоторканності). Мотив влади має два вектори: «влада для» (щоб панувати над іншими), «влада від» (забезпечити власну волю).

Дослідження мотивації владних відносин є актуальним, оскільки дає можливість вивчити питання про джерела влади та можливості їх використання. Суб'єкту влади необхідно визначити силу своїх джерел для того, щоб вибрати правильну і найефективнішу стратегію їх використання.

Психологія мотивів і дій суб'єктів політичної влади [8, с. 343–345].

По-перше: оволодіння джерелами влади. Між людьми є відмінності щодо прагнення до збільшення своїх джерел влади. Володіння джерелами і відчуття влади може бути кінцевою метою, досягнення якої приносить задоволення. Бажаними джерелами влади можуть стати престиж, матеріальне становище, статус, керівна посада, можливість контролю над інформацією.

По-друге: здібності. У людей по-різному розвинені здібності до швидкого і безпомилкового визначення мотиваційної сфери іншої людини і співвідношення її зі своїми джерелами влади для вибору найефективніших методів досягнення поставлених цілей та отримання необхідних результатів. Саме цей параметр відображає можливість маніпулювання поведінкою об'єкта.

По-третє: дії влади. Є індивідуальні особливості в схильності до здійснення дій влади задля впливу на поведінку іншої людини і відмінності у виборі засобів дії – від примусу та покарання, до домовленостей й переконання.

Четвертим параметром є моральність мети. Індивідуальні відмінності виявляються у цілях заради яких людина прагне до влади. І тут виникають питання і оцінки, пов'язані з моральними цінностями, з тим, як людина використовуватиме всі владні методи. Межі використання влади, відповідність цілей та засобів визначають поняття моральності.

По-п'яте: страх перед наслідками дій влади. Владні відносини, зазвичай, є взаємними. Об'єкт влади діє у відповідь, може чинити опір, використовувати власні джерела влади.

Шостий параметр: перевага певних сфер використання влади. Діяльність спрямована на отримання і утримання влади може відповідати різноманітним мотивам. Вона може здійснюватися заради власного чи чужого блага або ж заради якоїсь вищої мети; вона може допомогти, а може і зашкодити.

Можна стверджувати, що в основі мотиваційного рушія є проблема компенсації реальних і уявних дефектів особи. Тобто, прагненням до досконалості та влади суб'єкт намагається компенсувати недостатність власних здібностей і комплекс неповноцінності. В разі цього незадоволення головних потреб може компенсуватися по-різному: відчуття моральної неповноцінності витісняється відчуттям переваги; відчуття слабкості (потреба в безпеці і самоповазі) компенсується відчуттям володіння вищою силою; відчуття інтелектуальної неадекватності нівелюється відчуттям інтелектуальної переваги і компетентності.

Політиків, які втілюють компенсаторну мотивацію в «чистому» виді, зазвичай легко розпізнати. Такі діячі вирізняються певними

рисами поведінки: цинізмом, віроломством, нерозбірливістю в засобах, жорстокістю. Їх відносять до «макіавелістського» типу лідерів.

Мотив влади може бути пов'язаний з прагненням використовувати владу заради неї самої. В цьому разі мотивуючим є не так відчуття влади, як бажання зробити її відчутною для іншого, вплинути на його поведінку. Просте володіння джерелами влади і відчуття влади може бути кінцевою метою, досягнення якої приносить задоволення. З погляду отримання задоволення від влади відчуття володіння нею більш значуще, ніж вплив на інших людей.

Потреба у владі може бути не лише компенсаторною, але й інструментальною, тобто влада може бути бажана для задоволення й інших особистих потреб, таких, як потреба в досягненні цілей, потреба в приналежності до групи і отриманні схвалення, потреба в контролі над подіями і людьми. Іноді людина не сприймає власну діяльність як пряме і явне прагнення до влади, а просто хоче чогось досягти – зробити кар'єру, ухвалити рішення, але за всім цим є прагнення до влади. Йдеться про кількісний розвиток головних потреб і володіння владою, які дають змогу задовольнити ці збільшені потреби. Люди, які присвятили себе політиці, чудово знають, що лише меншість досягне «верхніх поверхів політичної будівлі», де політик є носієм реальної влади; навіть члени найвищих законодавчих органів володіють лише владою колективною, навряд чи здатною задовольнити сильне особисте владолубство. Це підтверджує різноманітність і складність мотивації політиків взагалі та політичних лідерів зокрема. Зазначимо, що як би не класифікувати мотиви прагнення до влади, всі вони можуть поєднуватися в психіці однієї людини [6, с. 342–343].

Одна з досліджуваних проблем мотивації політичної влади – роль світоглядного або ідеологічного чинника. Співвідношення особистих і суспільно-політичних мотивів у психіці та діяльності політиків має чітко виражений індивідуальний характер. У політичній сфері діють і послідовники Макіавеллі, і люди інших психологічних типів.

Дотримуючись розгляду психолого-політичних понять через зв'язок категорій «мета – засіб – результат», можна систематизувати модель дії влади так. Мета в указаній схемі – задоволення потреби. Потреба може усвідомлюватися і ставати мотивом, задоволення якого все-таки стає (або є) метою здобуття влади, а може залишатися неусвідомленою. В цьому разі влада може бути або самоціллю (влада заради влади), або слугувати для компенсації іншої потреби. Для досягнення мети застосовуються різні засоби. Як засоби можуть виступати всілякі механізми впливу на людину, починаючи від фізичного впливу і знищення, до переконання, домовленостей і використання інформації.

Результатом є реакція об'єкта влади і системи відносин (збройного опору до повної згоди з суб'єктом).

На реалізацію політичної ролі також впливають такі індивідуальні якості, як темперамент, інтроверсія чи екстраверсія: «екстраверти скоріше погоджуються на політику співробітництва, ніж інтроверти». Владний, авторитарний екстраверт зазвичай схильний до активної політичної діяльності.

Отже, елементи мотиваційного механізму особистості (потреби, особистісні диспозиції, зовнішні стимули, мотиви), їх сукупність і взаємодія впливають на обрання політичним суб'єктом засобів досягнення влади, а також на стиль її реалізації.

Ресурси влади в широкому розумінні – це засоби, які використовуються для того, щоб впливати на інших, щоб, власне, мати владу.

Ресурси влади у вузькому розумінні – це засоби, внаслідок яких суб'єкт впливає на об'єкт влади.

Відповідно до характеру і сфери впливу ресурси влади поділяють на нормативні, примусові, утилітарні. Крім зазначених ресурсів політичної влади необхідно виділити такі, що переважно мають психологічну природу [9; 10]. Так, С. Бекерек і Е. Лолер додають такий ресурс влади, як знання. Х. Лассуелл і Е. Кеплен виділяють вісім основних ресурсів («основних цінностей») влади: влада (яка може виступати основою для іншої (більшої) влади), повага, моральний обов'язок, любов, добробут, багатство, уміння і освіченість. Американський політолог Р. Даль запропонував детальніший перелік ресурсів політичної влади, що охоплює вільний час політичного актора, гроші та багатство, контроль за робочими місцями, контроль за інформацією, соціальний стан, харизматичність, популярність і легітимність, посадові права, солідарність, здатність отримати підтримку інших людей і груп тощо.

Уважається, що саме в тоталітарному суспільстві стосовно особистості всі зазначені ресурси влади використовуються сповна і результативно щодо позбавлення її можливості й права на вільне та демократичне життя.

Висновок. Отже, політична влада у власному соціально-психологічному вимірі пов'язана з феноменом панування. Влада у будь-якому суспільстві ґрунтується на встановленому порядку та необхідності організації соціальних і політичних дій. Соціальне, політичне, економічне та культурне вдосконалення того чи іншого суспільства робить неминучим зростання впливу влади всередині нього або навіть поза його межами (останнє чітко виявляється у процесах глобалізації). Це означає, що влада як соціальний феномен ніби «розпорошена», «розчинена» в суспільстві, а та сама влада як феномен політичний –

зосереджена в руках невеликої групи осіб, і через таку концентрацію вона постає як психологічне явище (оскільки її суб'єкти та носії – конкретні люди).

Перспективи подальших досліджень убачаємо в детальнішому вивченні психології політичної влади у кризовому стані суспільства, проведенні політики протидії гібридної війни, боротьби з корупцією, демократичному оновленні та розвитку всіх сфер суспільного життя.

1. Пірен М. І. Основи політичної психології: навч. посібник / М. І. Пірен. – К.: Міленіум, 2003. – 418 с.

2. Політологічний енциклопедичний словник / упор. В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемчуненко, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенко. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генезе, 2004. – 736 с.

3. Головатий М. Ф. Політична психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Головатий. – К.: МАУП, 2006. – 400 с. – Бібліогр.: с. 386–397.

4. Бульбенюк С. С. Психологічний вияв атрибутивних властивостей (форм) політичної влади / С. С. Бульбенюк // Політичний менеджмент. – 2012. – № 2. – С. 74–78.

5. Преснякова Л. А. Структура личностного восприятия политической власти / Л. А. Преснякова // Полис. – 2000. – № 4. – С. 135–140.

6. Бірюкова Г. Психологічна природа владних відносин / Г. Бірюков // Людина і політика. – 1999. – № 1. – С. 24–28.

7. Ирхин Ю. В. Мотивы политические / Ю. В. Ирхин // Полит. энцикл.: в 2 т. – Т. 1 / Ю. В. Ирхин. – М.: Мысль, 2000. – С. 743–744.

8. Брехарь С. Г. Мотивация власти как чинник політичної діяльності / С. Г. Брехарь // Наукові записки: збірник. – Вип. 11. – К.: ІПіЕНД, 2000. – С. 340–347.

9. Даль Р. Демократия и ее критики / Р. Даль; под. ред. М. В. Ильина. – М.: «РОССПЭН», 2003. – 576 с.

10. Ледаев В. Г. Власть: концептуальный анализ / В. Г. Ледаев. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2001. – 384 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://grachev62.narod.ru/led/chart09.htm>

11. Ильин М. В. Власть / М. В. Ильин, А. Ю. Мельвиль // Полис. – 1997. – № 6. – С. 146–163.

12. Курілло В. Є. Латентність у природі та сутності політичної влади / В. Є. Курілло, С. С. Курішко // Наукові праці: наук.-метод. журнал. – Вип. 192. – Т. 20. Політологія. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – С. 32–35.

13. Макклелланд Д. Мотивация человека / Д. Макклелланд. – СПб.: Питер, 2007. – 672 с.

Козырев Н. П. Психология политической власти

Раскрываются понятие, концептуальные подходы, психологические особенности, формы выявления, психолого-политические факторы индивидуального восприятия политической власти. Толкуются психология отношений «властвование–подчинение» как сущности политической власти, классификация ее источников, психология мотивов и действий политической власти, психологические ресурсы власти, мотивы достижения власти и т. д. Рассматривается, как в психологии политической власти учитывают ее основные формы проявления: силу, убеждения, полномочия, принуждение, манипуляцию, авторитет и т. д.

Ключевые слова: *политическая власть, властные отношения, психологические особенности и формы проявления, психология мотивов и действий.*

Kozyrev M. P. Psychology of political authority

The concept of authority, methodological approaches to its studying are revealed in the article. Political authority is defined as the ability and opportunity to exercise decisive influence on the political activities and political behavior of people and their associations by using any means – freedom, authority, rights, violence, central, organizational and regulatory policy principles.

Psychological characteristics of political authority include: the ability and willingness of the authority subject to show his political will; the rule of authorities, obligatory implementation of its decisions; active authority coverage of the whole political space; the presence of political structures through which an authority subject carries out political activity; understanding of political interest and political needs; authority monocentrism (the presence of a single center of decision-making); possession and use of a complex of necessary resources. In psychology of political authority the main forms of its expression are considered: the power, persuasion or belief, authority, compulsion, manipulation, authority, etc.

The author singles out political and psychological factors that influence the perception of political authority: political system and its character, communicative factors, situational factors of perception and assessment of authorities, social and psychological characteristics of the subjects of government-citizen interaction.

The opportunities for relations «domination-subordination» as for the influence on the behavior of people are analyzed. Political authority sources, such as authority of reward, the authority of compulsion, the authority of standard, expert authority, information authority, regulatory authority, authority of relations are disclosed.

The characteristic The concept of motive authority as a psychological need that determines the desire for power, dominance, influence, feeling of his superiority is characterized. The political authority resources, wich have socio-political nature, and purely psychological nature are examined.

Key words: *political authority, authority relations, psychological characteristics and forms of expression, psychology of motives and actions.*

Стаття надійшла 23 травня 2017 р.